

HOL KÖNNYEBB A ZAVAROSBAN? AVAGY A KARTELLHAJSZA HAZAI ÉS NÉMET VETÜLETEI

Előszó

Magyarországon a kartellekkel szembeni harc kereteit a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban Tpv.), illetve a Btk-nak a közbeszerzési és koncessziós eljárásokhoz kapcsolódó versenykorlátozó megállapodás tilalmát szabályozó 296/B. §-a rögzíti. A német kartelljog a versenykorlátozások elleni törvény („Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen”) és a büntetőjogi törvénykönyv („Strafgesetzbuch”) vonatkozó rendelkezéseiből áll.

Mindkét jogrendszer kartellezéssel kapcsolatos előírásaira komoly hatást gyakorolt a közösségi példa, azonban az uniós nyomás nem tudta garantálni az azonos szabályozási megoldások alkalmazását. Kérdés, hogy a szabályozásbeli eltérések a német és a magyar jogrendszerben hogyan befolyásolják a cselekmény üldözésének hatékonyságát, ami sok körülmény együtthatásának a függvénye. Fontos az alanyi körnek, az elkövetési magatartásoknak, az alkalmazandó szankcióknak a megfelelő szabályozása, továbbá elengedhetetlen a hatóságok megfelelő felderítési eszközökkel történő rendelkezése. A továbbiakban az ismertetett szempontokra fókuszálva fogom bemutatni a német, illetve a hazai jogrendszer tekintetében a kartellezés versenyjogi, illetve büntetőjogi megközelítése közötti eltéréseket, illetve azoknak a cselekmény üldözésének hatékonyságára gyakorolt hatását.

Miről szól a fáma?

Ahogy azt már fentebb is említettem, hazánkban és Németországban két jogág tartalmaz kartelltilalommal kapcsolatos szabályokat.

A Tpv. 11.§-ának (1) bekezdése erről így rendelkezik: *„Tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, valamint a vállalkozások társadalmi szervezetének, a köztisztviselőnek, az egyesülésnek és más hasonló szervezetnek a döntése (a továbbiakban együtt: megállapodás), amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki (...).”*

A Btk. a kartellezés koncessziós és közbeszerzési eljárással kapcsolatos vetületeit a következőképpen értékeli:

„296/B. § (1) Aki a közbeszerzési eljárás, illetve a koncesszióköteles tevékenységre vonatkozóan kiírt nyílt vagy zártkörű pályázat eredményének befolyásolása érdekében az árak (díjak), illetőleg egyéb szerződési feltételek rögzítésére, illetve a piac felosztására irányuló megállapodást köt, vagy más összehangolt magatartást tanúsít, és ezzel a versenyt korlátozza, büntetett követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki a közbeszerzési eljárás, illetve a koncesszióköteles tevékenységre vonatkozóan kiírt nyílt vagy zártkörű pályázat

eredményének befolyásolása érdekében a vállalkozások társadalmi szervezete, a köztisztület, az egyesülés és más hasonló szervezet olyan döntésének a meghozatalában vesz részt, amely a versenyt korlátozza.

(3) A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, közérdekű munka vagy pénzbüntetés, ha az (1) és (2) bekezdésben meghatározott cselekményt jelentős értéket meg nem haladó közbeszerzési értékre követik el.

(4) Nem büntethető az (1)-(3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetője, ha a cselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja. Hatóság alatt a verseny- vagy pénzügyi felügyeletet ellátó szerveket és a közbeszerzésekkel kapcsolatos jogorvoslati eljárást lefolytató szervet is érteni kell.”

A német versenyjogi tényállás nem sokban különbözik a magyar megoldástól:

„Tiltottak azon vállalkozások közötti megállapodások, vállalkozások egyesülete által hozott döntések, illetve összehangolt magatartásmódok, amelyek a verseny akadályozására, korlátozására vagy torzítására irányulnak vagy ilyen hatást fejtenek ki.”¹²⁷

A kartelltilalom büntetőjogi megközelítése azonban kicsit sem emlékeztet a hazai szabályozásra. Németországban két tényállás is foglalkozik e cselekménnyel. Amennyiben a kartellezést nem kíséri vagyoni hátrány okozásának a veszélye, illetve nem következik be kár, „pályázati kiírás kapcsán versenykorlátozó megállapodás kötését” kell megállapítani, ha megvalósul a következő tényállás:

„(1) Aki árura vagy ipari szolgáltatásra vonatkozó pályázati kiírásra reagálva olyan jogsértő megállapodáson alapuló ajánlatot nyújt be, amely arra irányul, hogy a kiírót meghatározott ajánlat elfogadására kényszerítse, 5 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntethető.

(2) Az (1) bekezdésben leírtak a közbeszerzési felhívást megelőző részvételi versenyre is vonatkoznak.

(3) Sem az (1), sem a (2) bekezdés alapján nem büntethető, aki szabad akaratából megakadályozza, hogy a kiíró az ajánlatot elfogadja vagy a szolgáltatást igénybe vegye.”¹²⁸

Amennyiben a kartellezés vagyoni hátrányt is okoz, a jogalkalmazónak a cselekményt csalásnak kell minősíteni az alábbi rendelkezés alapján:

„Aki azzal a szándékkal, hogy magának vagy harmadik személynek vagyoni előnyt szerezzen, mást valótlan állítással vagy valós tények elferdítésével, elhallgatásával tévedésbe ejt vagy tévedésben tart, és ezzel másnak vagyoni hátrányt okoz, 5 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel sújtható.”

Üzletszerű vagy bünszövetségben történő elkövetés, illetve jelentős vagyoni hátrányt okozó kartellezés, továbbá sok embert fenyegető vagyoni hátrány veszélyének előidézésére irányuló szándék fennállása, valamint hivatali jogosítvánnyal vagy helyzettel történő visszaélés esetén az elkövetőknek 6 hónaptól 10 évig terjedő szabadságvesztés kiszabásával kell számolni.¹²⁹ Mivel a csalás tényállása a vagyonvédelemre, a pályázati kiírás kapcsán versenykorlátozó megállapodás kötésének büntetőjogi tilalma pedig a versenyeztetési eljárások tekintetében a szabad és tisztességes verseny biztosítására irányul,

¹²⁷ Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen 1.§

¹²⁸ Strafgesetzbuch 298.§

¹²⁹ Strafgesetzbuch 263.§

a két tényállás halmazatban is állhat egymással,¹³⁰ sőt, csalás megvalósulása esetén törvényszerű a halmazat megállapítása.

Az üldözöttek

A magyar versenyjogi rendelkezések értelmében kartellezésért a vállalkozások vonhatók felelősségre. A német versenyjog különlegessége, hogy nem csupán a vállalkozások, hanem a kartellezésben közreműködő természetes személyek megbírságolását is lehetővé teszi.¹³¹ Így igyekszik a német törvényhozó elérni, hogy munkavállalóként ne érje meg versenykorlátozó megállapodások megkötésében közreműködni. Úgy gondolom, hogy a magyar jogalkotó is elgondolkodhatna természetes személyek versenyjogi számonkérésének lehetőségén.

A büntetőjogi szankcióval sújthatók körének körülhatárolása, értelmezése tekintetében is jelentős eltérés figyelhető meg a német és a hazai megoldás között. A Btk. kommentár szerint a bűncselekmény alanya a gazdálkodó szervezet ügyintézésre vagy képviselőre feljogosított tagja, tisztségviselője, alkalmazottja, illetve a gazdasági társaság tagja, aki a gazdálkodó szervezeten belüli tevékenysége vagy pozíciója révén érdekeltje a piaci versenynek és a versenytársakkal megállapodást köthet, illetőleg, aki a vállalkozások, társadalmi szervezetek, a köztisztviselő, az egyesülés és más hasonló szervezet döntésének meghozatalában vesz részt,¹³² azaz csak a kartellezésben részt vevő természetes személyekre terjed ki a Btk. kartelltilalma. Ez a meghatározás nem következik a törvény szövegéből, mivel az nem tartalmaz speciális alanyra utaló szűkítést, tehát büntetőjogi tényállás alanya bárki lehet.

A speciális alany megjelölésének hiánya felveti a tényállásszerű magatartást tanúsító, a pályázat kiírásában, értékelésében részt vevő személyek büntetőjogi felelősségre vonásának lehetőségét is.¹³³ A kartellezés üldözésének hatékonysága szempontjából elengedhetetlen az ajánlatkérő oldalának felelősségre vonása, mert sokszor közreműködnek a pályázat eredményének befolyásolásában.

A csalás német tényállásának szintén általános az alanya, így az elvi lehetőség adott az ajánlatkérői oldal felelősségre vonására, azonban a pályázati kiírás kapcsán versenykorlátozó megállapodás kötésének megállapítása esetén már csak az ajánlattevők számonkéréséről rendelkezik a törvényszöveg. Jóllehet a tényállás szövegéből nem derül ki, a jogirodalom azonban egyértelműen utal rá, hogy ugyanazon kartellezői magatartásra vonatkozik mindkét tényállás, így csupán az ajánlatkérőt fenyegető károkozás veszélyének fennállásán¹³⁴ múlik a kartellezőket ajánlatkérői oldalról segítő személyek számonkérésének a lehetősége. Mindez jelentős jogalkotói következtetlenségről tanúskodik. További érdekes eltérés, hogy míg a magyar jogalkotó csupán a közbeszerzési, illetve a koncessziós eljárásokat részesíti kiemelt büntetőjogi védelemben, a német tényállások általában véve foglalkoznak a versenyeztetési eljárásokkal, tehát a vonatkozó törvényszövegek alapján

¹³⁰ Roland Hefendehl: Vorlesung Wirtschaftsstrafrecht (WS 2005/2006). http://www.strafrecht-online.org/index.php?dl_init=1&id=2618 (letöltés ideje: 2010. 07. 20.)

¹³¹ Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen 81.§ (4) bek.

¹³² Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényhez, a 296/B. §-hoz, 4. pont

¹³³ Molnár Gábor: Gazdasági bűncselekmények. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2009. 80. o.

¹³⁴ Submissionsbetrug. <http://de.wikipedia.org/wiki/Submissionsbetrug> (letöltés ideje: 2010. 07. 20.)

akár a privát pályázati kiírásokhoz kapcsolódó megállapodások is büntetőeljárás alapozhatnak meg.¹³⁵

Tilalmi kör

Mind a német, mind a magyar versenyjog három elkövetési magatartást különít el: a megállapodást, az összehangolt magatartást és a döntést. A magyar jogalkotó a büntetőjogi tényállásban szintén az említett elkövetési magatartásokat szerepelteti, azonban a német megoldás egyáltalán nem emlékeztet a versenyjogi gyökerekre, sőt a német tényállások egymásra sem igen hasonlítanak, jóllehet a károkozás veszélyének fennállása, illetve a kár bekövetkezése az egyetlen elem, ami megkülönbözteti a két bűncselekményt egymástól. Véleményem szerint mind a jogkövetést, mind a jogalkalmazást megnehezíti, hogy a kartellbűncselekményre vonatkozó tényállások megfogalmazása nem adja vissza a versenyjogi fogalomrendszerét. Továbbá szükségtelen két, lényegében azonos elkövetési magatartásra, azaz az ajánlattételre vonatkozó bűncselekménytípus hatályban tartása, elegendő lenne csupán egyetlen kartellezéssel kapcsolatos tényállás alkalmazása is. A versenyjogi felelősségre vonás eredményeként kiszabandó bírság mértékének a megállapításakor meghatározó szerepet játszik az ajánlatkérőnek okozott kár mértéke, azonban a törvényhozó a vagyoni hátrányt a kartelltilalom versenyjogi rendelkezéseiben nem értékeli tényállási elemként, ezért e tényező büntetőjogi tényállás általi értékelését nem tartom szükségesnek, az ellentétes a cselekmény versenyjogi természetével. Mivel a kartelltevékenység alapjai, főbb jellegzetességei a versenyjogban gyökereznek, a büntetőjognak idomulni kellene a versenyjogi hagyományokhoz.

Az elkövetési magatartás meghatározása tekintetében is fontos lett volna a versenyjogi szabályozás szem előtt tartása, hiszen a kár bekövetkezését nem értékelő tényállás csupán ajánlattétel esetén teszi lehetővé a büntetőjogi felelősségre vonást, azonban a kartelltagoknak kedvező ajánlatkérői döntés meghozatalában nem csak az ajánlattevők, hanem az ajánlattételt kérésre elmulasztó személyek is közreműködhetnek. Nem véletlen, hogy a versenyjog vonatkozó rendelkezései értelmében az ajánlat-visszatartóknak is számolni kell a kilátásba helyezett szankciókkal. A csalás tényállása alapján elvileg van lehetőség az ajánlat-visszatartók elszámoltatására, mivel az említett bűncselekmény általános, „gyűjtő” jellege miatt nem ajánlattétel, hanem tévedésbe ejtés, illetve tévedésben tartás révén valósul meg, az említett elkövetési magatartások pedig ajánlat-visszatartás esetén is megállapíthatóak.

Célzat, eredmény

A kartellezés miatti versenyjogi felelősségre vonásnak hazánkban az a feltétele, hogy a fentiekben elemzett elkövetési magatartások versenyellenesek legyenek. Az a cselekmény versenyellenes, amelynek célja vagy lehetséges hatása a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.¹³⁶ Nincs szükség a megállapodás konkrét hatásainak vizsgálatára, ha természeténél fogva a verseny akadályozását, korlátozását,

¹³⁵ David Pasevald: Zehn Jahre Strafbarkeit wettbewerbsbeschränkender Absprachen bei Ausschreibungen gemäß § 298 StGB. http://www.zis-online.com/dat/artikel/2008_2_211.pdf (letöltés ideje: 2010.07.20.)

¹³⁶ Nagy Csongor István: Kartelljogi kézikönyv. A közösségi és a magyar kartelljog joggyakorlata. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2008. 342. o.

torzítását célozza.¹³⁷ Versenykorlátozó célzat hiányában sort kell keríteni a megállapodás versenyellenes hatásainak vizsgálatára.¹³⁸ A versenyellenes hatás feltétele akkor is fennáll, ha a megállapodásnak csupán lehetséges versenykorlátozó, torzító vagy akadályozó hatása van.¹³⁹ A magyar jogrendszer kapcsán elmondottak lényegében a német versenyjogra is érvényesek azzal a különbséggel, hogy a versenyjogi tényállás versenykorlátozó célzat hiányában a verseny tisztaságának veszélyeztetését nem, csupán a tényállásszerű magatartás által okozott hatásait értékeli.

A magyar büntetőjogi tényállás már nem vagylagosan vizsgálja a versenykorlátozó célzat, illetve a potenciális versenykorlátozó hatás fennállását, a kartellbűncselekmény megvalósulásának együttes feltétele a pályázat eredményének befolyásolására irányuló szándék és a versenykorlátozó hatás megállapíthatósága. Hazánkban kritikai észrevételként fogalmazták meg, hogy a versenykorlátozó eredmény tekintetében sem versenyjogi, sem büntetőjogi meghatározás nem áll a jogalkalmazók rendelkezésére.¹⁴⁰ Ez valóban komoly nehézséget jelent a büntetőjogi stádiumok meghatározásánál. Ismert olyan álláspont, mely szerint a versenykorlátozás csak a manipulált pályázat eredményének kihirdetésével, illetve az eredményhirdetésen alapuló szerződés megkötésével következik be,¹⁴¹ más vélemények szerint viszont az elkövetési magatartások megvalósulásának törvényszerű következménye a verseny korlátozása, és a befejezettség stádiumának megállapítása független az eredményhirdetés, illetve a szerződéskötés bekövetkezésétől.¹⁴² Ha a versenykorlátozás kifejezését szó szerint értelmezzük, akkor kénytelenek vagyunk az utóbbi állásponttal azonosulni, hiszen a büntetőjogi tényállás által védett eljárások természetéből következik, hogy a verseny az elkövetési magatartások tanúsításával automatikusan korlátozottabbá válik. Amennyiben a kartellezésre az eredményhirdetésig nem derül fény, illetve minden a kartelltagok elképzelései szerint alakul, és nem bukkan fel az utolsó pillanatban egy váratlan, megállapodáson kívüli pályázó, akkor a verseny teljes kizárása valósul meg, azonban az elemzett büntetőjogi tényállás megelégszik a verseny korlátozásával. Más kérdés, hogy az elkövetési magatartások megvalósításával automatikusan együtt járó versenykorlátozó hatás eredményként történő rögzítése felesleges volt, az ezzel okozott bizonytalanság csak megnehezítette a jogalkalmazást. Természetesen nem kizárt, hogy a jogalkotó az eredményhirdetés bekövetkezéséhez akarta kötni a befejezettség stádiumát, a pontatlan megfogalmazás miatt azonban nem érte el célját.

Ahogy azt már fentebb is említettem, a német csalás tényállása „gyűjtő” jelleggel bír, ami azt jelenti, hogy sok olyan cselekmény esetén biztosít lehetőséget a büntetőjogi felelősségre vonásra, amelyeket speciális jellegük miatt külön tényállásban kellett volna értékelni. A csalásnak számos esete ismert, melyekhez a gyakorlat, illetve a jogirodalom külön tényállást társít, azaz meg van határozva, hogy adott típusú csalás esetében milyen cselekmény valósítja meg a tényállási elemeket. Az előnyszerzés célzatának - a magyar példához hasonlóan – a pályázat eredményének befolyásolására irányuló szándék felel meg, melynek fennállására az ármeghatározás, illetve a piacfelosztás utal. A csalás megállapíthatóságának további feltétele a cselekmény által okozott vagyoni hátrány

¹³⁷ Tóth Tihamér: Az Európai Unió versenyjoga. Complex Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2007. 119. o.

¹³⁸ Tóth Tihamér: i. m. 121. o.

¹³⁹ Nagy Csongor István: i. m. 344. o.

¹⁴⁰ Csépai Balázs-Ujvári Ákos: A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban való büntethetőségének kérdésköre. Jogtudományi Közlöny 2006/6. szám 226. o.

¹⁴¹ Csépai Balázs-Ujvári Ákos: i. m. 227. o.

¹⁴² Molnár Gábor: i. m. 77. o.

bekövetkezése, mely jellemzően piaci ár feletti ajánlati ár megállapítását jelenti. Amennyiben a piaci ár feletti ajánlati ár kicsikarására irányuló megállapodással valamilyen nem sikerül realizálni a remélt hasznot, csalás kísérlete állapítható meg.

A kartellezők nem minden esetben törekednek piaci ár feletti ajánlati ár meghatározására, hisz a felek sokszor megelégednek azzal, hogy piacfelosztással maguk határozzák meg a pályázatok nyertesait. Ilyenkor az ajánlatkérőt nem éri vagyoni hátrány, így nincs lehetőség a csalás tényállásának alkalmazására, viszont a pályázati kiíráshoz kötődő versenykorlátozó megállapodás kötése miatt nem kerülhető el a büntetőjogi felelősségre vonás. Ahogy erre már fentebb is utaltam, utóbbi bűncselekmény vagyoni hátrány bekövetkezésekor halmazatban áll a csalás tényállásával. A célzat jelen esetben is a felek által meghatározott ajánlati ajánlatkérővel történő elfogadtatására irányuló szándék, azonban a tényállás eredmény bekövetkezését már nem értékeli. Mivel a versenykorlátozó hatás a verseny végkimenetelének befolyásolására irányuló ajánlatok benyújtásával automatikusan létrejön, felesleges és megtévesztő lett volna annak törvényszövegben történő kiemelése.

Privilegizált eset

A hazai és a német versenyjog nem tartalmaz privilegizált esetre vonatkozó rendelkezéseket, azonban a kartellezés által generált előny mértéke a szankcionálás során nagy jelentőséggel bír. A magyar büntetőjogi tényállás a közbeszerzési érték mértékétől teszi függővé az enyhébb elbírálást, amire 50 millió alatt számíthatnak az elkövetők, azonban koncessziós eljárások során kivitelezett versenykorlátozó magatartás esetében a jogalkotó nem fogalmazott meg privilegizált esetet. Vannak, akik a koncesszióköteles tevékenység természetével indokolják ezt a törvényhozói következetlenséget,¹⁴³ én viszont úgy gondolom, hogy koncessziós eljárás esetén is meg lehet becsülni a kartellezésből származó előny mértékét, mindazonáltal több okból is sokkal egyszerűbb és hatékonyabb lenne a privilegizált eset büntetőjogi tényállásból történő kiemelése.

A kartelltilalmat tárgyaló Btk.-beli szakasz keretdiszpozíció, tehát a bűncselekmény alapjait, lényegi szabályait a Tpv. határozza meg, ezért a büntetőjogi számonkérési rendszer sosem függetlenedhet a versenyjogi rendelkezésektől. Így nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a büntetőjog által üldözendőnek nyilvánított cselekmény miatt a GVH bírságot szab ki, és a szankció mértékének meghatározása során figyelembe veszi a kartellezés során keletkezett előnyt is, ezért szükségtelen e körülmény ismételt, büntetőjog általi értékelése.

Ráadásul a büntetőjogi tényállásban a privilegizált eset kapcsán megnevezett közbeszerzési értékhatár ugyan illeszkedik a büntetőjog szankciórendszerébe, azonban alkalmatlan a közbeszerzési eljárások valódi jelentőségének meghatározására. A tényállás által megjelölt összeg ugyanis a közbeszerzés tárgyától függően súrolhatja a közösségi eljárás lefolytatását igénylő értékhatárt, azaz az 50 milliós közbeszerzési értéket el nem érő eljárások közbeszerzési szempontból nem feltétlenül minősíthetők jelentéktelennek. Véleményem szerint a kartellezés „eredményessége” független a közbeszerzési eljárás értékétől, az inkább a becsült piaci ár, illetve a kartellezéssel kikényszerített ár közötti százalékos eltéréssel mérhető. Továbbá a közbeszerzési eljárások okán kifizetésre kerülő

¹⁴³ Belovics Ervin-Molnár Gábor-Sinku Pál: Büntetőjog. Különös Rész. Nyolcadik átdolgozott kiadás. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009. 523. o.

közpénzek védelme az adott eljárás tárgyát képező összeg mértékétől függetlenül jellegükből adódóan fokozott védelmet igényelnek, ami véleményem szerint nem teszi lehetővé az egyébként a büntetőjogi szankciórendszerben megszokott elkövetési értéken alapuló enyhébb elbírálást. További érv a privilegizált eset szükségtelensége mellett a jogalkotói hozzáállás, mivel a jogalkalmazói kényelemre tekintettel a koncessziós eljárások tekintetében nem került sor privilegizált eset megfogalmazására, pedig a közbeszerzési és a koncessziós eljárások azonos „súlycsoportot” képviselnek.

A fentiekből kiderül, hogy jelenlegi formájában nincs szükség a privilegizált esetre, annak gyakorlati hasznosításához elengedhetetlen lenne feltételeinek módosítása, illetve a jogintézmény koncessziós eljárásokra történő kiterjesztése. Úgy gondolom, hogy a későbbiekben bemutatásra kerülő engedékenységi politikának és ezzel együtt a cselekmény felderítésének hatékonyságát elősegítené, ha a törvény által garantált enyhébb büntetőjogi elbírálás a beismert vallomás sorrendjének, illetve a szolgáltatott információk értékének a függvénye lenne.

A német büntetőjog a kartellezés tekintetében egyáltalán nem tartalmaz privilegizált esetre vonatkozó rendelkezéseket, viszont a jelentős vagyoni hátrányt, azaz az 50.000 eurót¹⁴⁴ meghaladó kárt okozó csalás esetén az elkövetők az alapestben meghatározottnál jóval magasabb, akár 10 évig terjedő szabadságvesztéssel számolhatnak. A magyar szabályozás előírja a nem túl kapzsi elkövetők automatikus jutalmazását, az alapesethez tartozó felső túréshatárt viszont nem jelölte ki a törvényhozó, ezzel szemben a német rendelkezések az alapeseten belül senkit sem részesítenek kedvezményben, a törvényhozó inkább a különösen súlyos büntetésben részesülők körét határozta meg. A kartellezés német büntetőjogi megközelítése tehát épp a magyar gondolatmenet megfordításán alapul, ami a versenykorlátozó megállapodások üldözése tekintetében tükrözi a két állam hozzáállása közötti különbséget. A hazai jogalkotó kedvezmény kilátásba helyezésével igyekszik elérni azt, hogy a kartellezésben közreműködő természetes személyek törekedjenek a lehető legkisebb kár okozására, a német megoldás azonban a versenyeztetési eljárásokhoz kapcsolódó kartelltevékenység valamennyi formáját elutasítja, csupán a fokozottan súlyos elbírálásban részesülő ajánlattevőket emeli ki. Véleményem szerint a német büntetőjogi szabályok a hazai jogalkotónál sokkal határozottabban, ellentmondást nem tűrően fogalmazzák meg kartellezés tilalmát, a magyar jogszabályszovegben azonban nem észlelhetők az üldözés iránti elszántság jelei.

Engedékenység

Az engedékenységi politika mind a hazai, mind a német jogrendszer által ismert. Magyarországon jelentősen megnehezíti az engedékenység jogintézményének érvényesülését, hogy mind a versenyjog, mind a büntetőjog biztosítja a kartellezőknek a bírság elengedésének, illetve csökkentésének lehetőségét, azonban a kedvezményekben történő részesülés feltételei jogáganként eltérnek. Az engedékenységi politika versenyjogi szabályai a kedvezmények nyújthatóságának vizsgálata során nem foglalkoznak a GVH-n kívüli hatóságok ismereteivel, csak a GVH cselekménnyel kapcsolatos információi a meghatározók, illetve a GVH-hoz benyújtott engedékenységi kérelmek sorrendje az egyik leglényegesebb szempont, ezzel szemben a büntetőjogi szankció alóli mentesülés mérlegelése során már valamennyi a kartelltilalom tekintetében illetékes hatóság

¹⁴⁴ BGH, Urteil vom 7. 10. 2003 - 1 StR 274/ 03 (Lexetius.com/2003,3420 [2004/3/209])

cselekménnyel kapcsolatos értesüléseit is figyelembe kell venni. További lényeges különbség, hogy a versenyjog által szabályozott engedékenységi politika értelmében akkor is van esély a bírság teljes elengedésére, ha a GVH az adott kartell tekintetében már a helyszín átkutatásán is túl van, amennyiben nem rendelkezik a kartelltevékenység egyértelmű megállapításához szükséges bizonyítékokkal, és másnak a helyszín átkutatásának lehetővé tétele miatt nem jár teljes bírságelengedés.¹⁴⁵ A bírságelengedésről lecsúszott kérelmezők pedig a bírságcsökkentés keretein belül még további jelentős kedvezményben, akár 50%-os bírságelengedésben is részesülhetnek,¹⁴⁶ ha jelentős többletértéket képviselő bizonyítékokat szolgáltatnak a GVH-nak.¹⁴⁷ Továbbá a GVH azt is garantálja a kérelmezőknek, hogy ha olyan – a GVH által addig nem ismert – tényre hívják fel a hatóság figyelmét, amely a bírság mértékének meghatározása szempontjából súlyosbító körülménynek minősül, azt nem veszi figyelembe a bizonyítékot szolgáltató vállalkozással szemben a bírság összegének meghatározásakor.¹⁴⁸

A büntetőjogi szankció alóli mentesülés tekintetében csupán egyetlen feltáró jellegű vallomás meghallgatására van lehetőség. Van olyan álláspont, mely szerint a Btk. nem zárja ki, hogy egyszerre több elkövető éljen a büntethetőséget kizáró ok intézményével,¹⁴⁹ azonban véleményem szerint meglehetősen kicsi az esélye annak, hogy az egyébként bejelentés gyorsasága terén versenytársnak minősülő „árulók” elsőbbségüket kockáztatják. A bejelentés megtételére irányuló szándék idő előtti kiszivárogtatása a megtorlás tekintetében jelentős kockázatot rejthet magában, továbbá a hatóság számára is kevésbé hasznos egy a kartell többi tagjának bizalmát már nem élvező bejelentő, a bejelentés veszélyének ismertté válása ugyanis döntő bizonyítékok eltűnését eredményezheti. Mivel a Btk. enyhébb büntetés ígéréssel nem csalogatja az újabb bűnbánókat, a GVH-nál bírságcsökkentés kedvezményében részesülők a törvény erejénél fogva nem számíthatnak enyhébb elbírálásra. Ugyan a büntetés kiszabása során enyhítő körülményként figyelembe veszik a cselekmény beismerését, azonban a kartellezésben betöltött szerepből adódó súlyosító körülmények értékelése sem marad el. Ugyanakkor az ötvenmillió közbeszerzési értéket el nem érő pályázat eredményét befolyásolni kívánó, a hatóság munkáját semmivel sem segítő elkövetők a privilegizált eset értelmében öt év helyett maximum két év szabadságvesztéssel sújthatók.

A büntetőjogi szankció alóli mentesülés tehát szigorúbb feltételekhez kötött, ami jelen esetben mind a versenyjog, mind a büntetőjog területén csökkenti az engedékenységi politika hatékonyságát, hiszen a GVH teljes bírságelengedése még nem garantálja a büntetőjogi szankció elengedését is,¹⁵⁰ sőt, amennyiben a büntetőjogi szankció alóli mentesítés feltételei nem állnak fenn, egyenesen elkerülhetetlenné válik a büntetőjogi felelősségre vonás, hiszen a GVH-t a Btk. által is tiltott kartelltevékenység észlelése esetén feljelentési kötelezettség terheli. A feljelentéshez a rendelkezésre álló bizonyítási eszközöket is csatolni kell.¹⁵¹ Az engedékenységi politika vonzereje a szankciók alóli mentesülés lehetőségében rejlik, és fontos, hogy a mentesülés feltételei egyértelműek,

¹⁴⁵ 1996. évi LVII. törvény 78/A.§ (2) b) pont

¹⁴⁶ 1996. évi LVII. törvény 78/A.§ (4) a) pont

¹⁴⁷ 1996. évi LVII. törvény 78/A.§ (3) bek.

¹⁴⁸ 1996. évi LVII. törvény 78/A.§ (5) bek.

¹⁴⁹ Molnár Gábor: i. m. 87. o.

¹⁵⁰ Molnár Gábor: i. m. 87. o.

¹⁵¹ 1998. évi XIX. törvény 171.§ (2) bek.

kiszámíthatók legyenek, az említett kívánalmaknak azonban a büntethetőséget kizáró ok megfogalmazása nem tesz eleget.

Németországban, ha a kartellezés megvalósítja a csalás tényállását, nincs lehetőség a büntetőjogi szankció alóli mentesülésre, tehát a versenyhatóság által a teljes bírságelengedés vagy bírságcsökkentés kedvezményében részesített elkövetőknek akár 10 évig terjedő szabadságvesztéssel kell szembenézni. A csalás rendszerint halmazatban áll a versenykorlátozó megállapodás megkötését tiltó büntetőjogi tényállással. Utóbbi bűncselekmény esetében ugyan van lehetőség a szankció elengedésére, ennek azonban két feltétele van: az elkövetőnek önként mindent el kell követni a kartellezők által kijelölt ajánlat ajánlatkérő általi elfogadásának megakadályozása érdekében, továbbá – lényegtelen, hogy az elkövető hatására vagy egyéb okból - nem kerülhet sor az ajánlat elfogadására. A csalás befejezett alakzata csak vagyoni hátrány fennállása esetén állapítható meg, ami kizárja az ajánlat elfogadásának elmaradását, ezért összességében elmondhatjuk, hogy befejezett stádiumban lévő csalás esetén az elkövető semmiféle büntetőjogi kedvezményben nem részesülhet, csalás kísérlete esetén viszont az engedékenységnak köszönhetően a halmazati büntetés enyhébb lehet. Csupán a versenykorlátozó megállapodás megkötésének önálló megállapítása esetén van lehetőség a büntetőjogi szankció teljes elengedésére. Álláspontom szerint a kármegelőzésre irányuló törekvések lendületét megtöri, hogy csalás esetén csupán a halmazati büntetés kiszabásánál számít, hogy az elkövető megakadályozta a megállapodásban foglaltak megvalósulását, a tervezett kár bekövetkezését, és csupán az ő magatartására visszavezethetően maradt a cselekmény kísérleti stádiumban. Véleményem szerint szükségtelen a kartellezés csalásként történő értékelése, elegendő a versenykorlátozó megállapodás megkötésére vonatkozó tényállás versenyjogi követelményeknek megfelelően módosított változatának a hatályban tartása.

A két jogág a kedvezményeket és a kedvezményekben részesülés feltételeit eltérően állapította meg. Ellentétben a hazai szabályozásban leírtakkal a német büntetőhatóságok nem ragaszkodnak ahhoz, hogy elsőként értesüljenek a cselekményről. A büntetőjogi engedékenység – a magyar megoldás kapcsán elmondottakhoz hasonlóan – csupán egyféle kedvezményt ismer, azonban ezt azzal kompenzálta a törvényhozó, hogy nem a bejelentéshez, hanem az ajánlat elfogadásának megakadályozására irányuló törekvéshez kötötte a büntetőjogi szankció alóli mentesülést, ami lehetővé teszi akár több elkövető engedékenységi kedvezményben történő részesülését is. Az engedékenységi kedvezmény elnyeréséhez nem feltétlenül van szükség a tevékenység hatóság előtti feltárására, elegendő lehet a sikeres meggyőzés, valamint a megállapodás végrehajtásának a megtagadása. Ha a hatóság, vagy az ajánlatkérő még az eljárás befejezése, tehát az ajánlat elfogadása előtt értesül a kartelltevékenységtől, a megállapodásban foglaltak megakadályozásáért bizonyíthatóan küzdő személyek „árulás” nélkül is mentesülhetnek a büntetőjogi következmények alól, azonban bejelentés nélkül nem számíthatnak a természetes személyeket sújtó bírság elengedésére, mivel a versenyjogi engedékenységi kedvezmény feltétele az engedékenységi kérelem benyújtása és a felderítéshez szükséges információk, bizonyítékok szolgáltatása.¹⁵² A versenyjogi engedékenységi kérelmet benyújtók közül azok az elkövetők mentesülnek a büntetőjogi szankció alól, akik az ajánlat elfogadása előtt tettek bejelentést, az ajánlat elfogadását követően engedékenységi kérelemmel élők viszont a felderítésben nyújtott segítség mértékétől függetlenül nem

¹⁵² Bekanntmachung Nr. 9/2006 über den Erlass und die Reduktion von Geldbußen in Kartellsachen-Bonusregelung 3. pont 2. alpont, 5.pont 1. alpont

részesülhetnek büntetőjogi engedékenységekben akkor sem, ha a versenyhatóság megítélése szerint érdemesek a bírságcsökkentés vagy a bírságelengedés kedvezményére.

Nem kifogásolható, hogy elsősorban a kartellezés végkifejletének megelőzésére irányul a büntetőjogi engedékenység, azonban a cselekmény felderítése és a közpénzek védelme érdekében nemcsak a versenyjogi, hanem a büntetőjogi engedékenységekben is értékelni kellene az elkövető által az ajánlat elfogadása után nyújtott segítséget. Ezért a büntethetőséget megszüntető okot taglaló szakasz mellett még szükség lenne egy a felderítést elősegítő tevékenységet értékelő privilegizált esetre vonatkozó bekezdésre is. Az engedékenységi politika büntetőjogi és versenyjogi vetülete közötti összhang megteremtése alapvető feltétele az intézmény gyakorlati hatékonyságának.

Mentsvár

A tényállásszerű magatartást tanúsítóknak nem kell minden esetben számolni a kartellezés jogkövetkezményeivel, hiszen a piaci verseny komolyabb veszélyeztetésére eleve alkalmatlan kartellformációk elleni fellépés felesleges többletterhet jelentene a hatóság számára. A tényállásszerű megállapodások egyik „mentsvára” a mentesítés jogintézménye. A joggyakorlat a mentesítés két típusát, az egyedi és a csoportmentességet különbözteti el. Hazánkban mindkét mentességtípusnak egy négy tagból álló feltételrendszer képezi alapját, mely szerint a megállapodásnak gazdasági előnnyel kell járni, az említett előnyök méltányos részének a fogyasztóknál kell lecsapódni, csak az adott célnak megfelelő mértékű lehet a versenykorlátozás, továbbá a megállapodás nem járhat azzal az eredménnyel sem, hogy az érintett áru piacának nagy részén megszűnik a verseny. A mentesítésre csak akkor van lehetőség, ha az idézett négy feltétel együttesen teljesül.¹⁵³ A német verseny törvény a mentesítés tekintetében szintén ugyanezen feltételeket említi azzal a különbséggel, hogy a célnak megfelelő kockázatot meghaladó mértékű versenykorlátozás és a versenykizárás tilalmának elég vagylagosan teljesülni.¹⁵⁴ Így módon a hazánkban még négy tagból álló együttes három tagúra csökkent, és a kartelltagokra van bízva, melyiket veszik figyelembe a vagylagos kitételek közül. Amennyiben a célnak megfelelő kockázatot meghaladó mértékű versenykorlátozás tilalmához kívánják tartani magukat, „indokolt esetben” akár a verseny kizárására is sor kerülhet. Ha csupán a verseny kizárásának tilalmát tartják a felek szem előtt, a pozitív gazdasági cél eléréséhez szükséges mértékű meghaladó versenykorlátozó hatást is kifejthetnek tevékenységükkel. Komoly jogalkotási hibának tartom ezt a közösségi szabályozással is szembehelyezkedő megoldást.

A német versenyjog a magyar szabályozás által nem ismert kedvezményben részesíti a kis-és középvállalkozásokat is. A törvényhozó kivonta a kartelltilalom hatálya alól a gazdasági folyamatok racionalizálására és a versenyképesség javítására irányuló, a versenyt az érintett piacon jelentős mértékben nem korlátozó, kis-és középvállalkozások által kötött megállapodásokat. Úgy gondolom, hogy a „gazdasági folyamatok racionalizálásának”, illetve a „versenyképesség javításának” a célzata túl általános, és számos versenykorlátozó törekvés ürügyül szolgálhat. Az sem tisztázott, mit jelent a „nem jelentős mértékű versenykorlátozás”. A bagatellkartellekre vonatkozó közlemény¹⁵⁵ ezt a kérdést egyértelműen tisztázza, azonban az elemzett bekezdésben a törvényhozó nem írja

¹⁵³ 1996. évi LVII. törvény 17.§

¹⁵⁴ Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen 2.§ (1) bek.

¹⁵⁵ Bekanntmachung Nr. 18/2007 des Bundeskartellamtes über die Nichtverfolgung von Kooperationsab-reden mit geringer wettbewerbsbeschränken-der Bedeutung

elő az említett közlemény vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazását. E rendelkezésnek valószínűleg az a célja, hogy a kartellezés tekintetében zöld utat adjon a nagyobb vállalatokhoz képest sokszor hátrányosabb versenyhelyzetben lévő kis- és nagyvállalkozásoknak, nehogy végleg kiszoruljanak a versenyből. Úgy gondolom, hogy a piacgazdaság tekintetében az államnak a szabad verseny óvása a feladata, és nincs joga a verseny védelmét általánosan szolgáló szabályok alól vállalkozói csoportokat mentesíteni. Ez a szabad piaci folyamatokba történő durva beavatkozásnak minősül, amire piacgazdasági rendszerben nincs feljogosítva az állam.

Forró nyomon?

A német és a magyar jogrendszer is lehetővé teszi, hogy a hatóságok szükség esetén felvilágosítást kérjenek, illetve tanút hallgassanak meg, továbbá mindkét jogrendszer ismeri az ágazati vizsgálat és a helyszíni vizsgálat intézményét. Sokak szerint az utóbbi vizsgálati jogkör a kartellek üldözése vonatkozásában a leghatékonyabb felderítési eszköz. A hazai vonatkozó szabályok értelmében a GVH vizsgálói jogosultak az ügyfél, illetve a vele kapcsolatban álló vállalkozás üzleti helységeit, ideértve a járműveket és az üzleti tevékenységhez használt bármilyen területet, átkutatni és oda önhatalmúlag belépni. Ugyanez a jogosultság megilleti a vizsgálatot az ügyfél vezető tisztségviselője, alkalmazottja (megbízottja), illetve az irányítást gyakorló más személy magáncélú, illetőleg magánhasználatú helységei (járműveket és más területeket is ideértve) tekintetében is.¹⁵⁶ A rajtaütésszerű helyszíni szemle hatékonyságának gátat szabhat, hogy a bíróság a kérelmezett vizsgálati cselekményt csak akkor engedélyezi, ha a GVH valószínűsíti, hogy más vizsgálati cselekmény nem vezetne eredményre, és ésszerű megalapozottsággal feltehető, hogy az indítvány szerinti helyszínen a megjelölt jogsértéssel kapcsolatos információforrás fellelhető, és feltételezhető, hogy azt önként nem bocsátanák rendelkezésre vagy felhasználhatatlanná tennék.¹⁵⁷ Ez a gyakorlatban annyit jelent, hogy a helyszíni szemle nélkül is a kartellezés elkövetése vonatkozásában szinte kétséget kizáró bizonyítékokkal kell rendelkezni a GVH-nak ahhoz, hogy engedélyt kapjon a helyszíni szemle lefolytatásához. Ezért az engedélykérést általában hosszas adatgyűjtés szokta megelőzni, mely során az érintettek könnyen tudomást szerezhetnek a hatósági „tapogatózásokról”, és még a helyszíni szemle megkezdése előtt intézkednek a bizonyítékok eltüntetése érdekében.

A fentebb említett problémát a német versenyjog orvosolta. A vonatkozó rendelkezések értelmében amennyiben a bírói engedély megszerzése miatti késlekedés veszélyeztetné az eljárási cselekmény sikerét, nyitvatartási időben bírói engedély nélkül is végre lehet hajtani a helyszíni szemlét, azonban a helyszíni szemléről készített jegyzőkönyvben fel kell tüntetni az azonnali eljárást indokoló körülményeket. Egyéb lényegi eltérés a magyar és a német megoldás között nem tapasztalható.

Mindkét jogrendszernek lényeges hiányossága, hogy csak a nyomozó hatóság jogosult titkos adatszerzésre, jóllehet a nyomozást jellemzően a versenyhatóság eljárása előzi meg, a versenyhatóság eljárását követően pedig nem valószínű, hogy titkos adatszerzéssel lényegesen több információhoz, bizonyítékhoz lehet hozzájutni. Számos példa található arra, hogy több eljárás alá vont vállalat közül csak néhány cég megbírságolását alapozták meg a bizonyítékok. A kartell-megállapodás ajánlat-

¹⁵⁶ 1996. évi LVII. törvény 65/A.§

¹⁵⁷ 1996. évi LVII. törvény 65/A.§ (4) bek.

visszatartással történő támogatását pedig szinte egyáltalán nem lehet bizonyítani. Úgy gondolom, hogy a közpénzek védelme, illetve az üldözendő cselekményt jellemző nagy mértékű látencia mindenképpen indokolná a titkos adatszerzésben foglalt jogkörök versenyhatóság általi alkalmazásának lehetővé tételét.

Méltó büntetés?

Hazánkban 2005. szeptember 1-je óta adott a kartellezés miatti büntetőjogi számonkérés lehetősége, de eddig egy ügyben sem született jogerős bírósági ítélet. Németországban sokkal régebbi hagyományai vannak a kartellezés büntetőjogi üldözésének, hiszen a törvényhozó 1997-ben rendelkezett a versenykorlátozó megállapodások megkötésének büntetőségéről azért, hogy ne csupán vagyoni kár okozása esetén lehessen büntetőjogi eszközökkel fellépni a kartellezőkkel szemben.¹⁵⁸ Ennek ellenére a büntetőjogi tényállás többrendbeli megvalósulásának és halmazatának megállapítása esetén sem volt jellemző eddig a hosszabb idejű szabadságvesztések kiszabása, azok tartama általában 1 és 3 év között alakult. A szabadságvesztésnek minden esetben kísérője a pénzbüntetés, illetve gyakran kizárólag ez utóbbi szankcióval kell számolni az elkövetőknek. Németországban tehát gyakori a kartellezők büntetőjogi felelősségre vonása, a büntetőeljárás veszélyével az elkövetőknek számolni kell, azonban a számonkérési rendszerben korántsem a büntetőjogi oldal a leghangsúlyosabb.

A cselekmény elkövetését az anyagi haszonszerzés motiválja, ezért a számonkérési gyakorlatnak főleg e törekvés sikerét kell meggátolni, így a kartellezéssel kapcsolatos szankciórendszer kulcsfontosságú eleme a bírságolás. Az uniós tagállamokat a vállalatokkal szemben kiszabható bírság mértéke tekintetében köti az uniós norma, így sem hazánkban, sem Németországban nincs mód a jogsértést megállapító határozat meghozatalát megelőző üzleti év során megvalósított forgalom 10%-át meghaladó bírság kiszabására.¹⁵⁹ Véleményem szerint nem szabadna a felső határt meghatározni, ugyanis egy évekig működő, sikeres kartellhálózat tevékenységéből származó előny mértéke könnyen túlszárnyalhatja a merev bírságmaximumot. Ráadásul a felső határ mértékét is csupán egy év árbevétele határozza meg. A német jogalkotó a vállalkozásokkal szemben kiszabható merev bírságmaximum kijátszása érdekében egy új, pénzelvonásra szolgáló jogkövetkezmény-típust vezetett be. A kartellezésből származó gazdasági előnynek a pénzbírság és a kártérítési igény által keletkeztetett fizetési kötelezettség teljesítését, illetve az elkobzást követően fennmaradó résztől úgynevezett előnyelvonás keretében fosztja meg a versenyhatóság a vállalkozásokat. Ezzel kapcsolatban a német versenytörvény megfogalmazta a kartellezés révén megszerzett teljes vagyoni haszon elvonásának a célját.¹⁶⁰ Megjegyzem, hogy a versenyhatóság által elvont összegnek el kellene érnie a kartellezésből származó összeg többszörösét ahhoz, hogy a versenykorlátozó megállapodást kötő feleknek legyen veszteni valója. Ha ez horribilis összegek kifizetését jelentené, és a jogalkalmazó nem akarná a szankcióval veszélyeztetni a cég életképességét, az adott vállalkozást részletfizetési kedvezményben lehetne részesíteni. Ez a gyakorlat amúgy is ismert már a német versenyjogban, hiszen jogalkalmazó csak kivételesen folyamodik bírságcsökkentéshez, szívesebben engedélyezi az üzleti eredmény javulásakor történő

¹⁵⁸ David Pasevald: Zehn Jahre Strafbarkeit wettbewerbsbeschränkender Absprachen bei Ausschreibungen gemäß § 298 StGB. http://www.zis-online.com/dat/artikel/2008_2_211.pdf (letöltés ideje: 2010. 07. 20.)

¹⁵⁹ Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen 81.§ (4), 1996. évi LVII. törvény 78.§ (1) bek.

¹⁶⁰ Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen 34.§ (1)-(2) bek.

fizetést, továbbá szükség esetén fizetési haladékokat biztosít.¹⁶¹ Mindazonáltal a hazai mintához képest komoly előrelépést jelent a kartellezésből származó teljes előny elvonásának a lehetővé tétele, illetve célként történő megfogalmazása. Magyarország számára szintén példaadó lehet a természetes személyekkel szemben 1 millió euróban maximalizált bírság kiszabásának lehetősége.

Zárszó

Német oldalon mindenképpen újragondolást igényel a mentességet élvezők körének meghatározása, valamint a két büntetőjogi tényállás fenntartásának szükségessége, illetve a tényállások versenyjogi hagyományoknak megfelelő módosítása. Mindkét jogrendszerben van mit átértékelni az engedékenységi politika tekintetében, továbbá érdemes lenne megfontolni a titkos adatszerzési jogkörök versenyhatóság általi alkalmazásának lehetővé tételét. Magyarország számára főleg a helyszíni szemle, illetve a szankcionálási rendszer vonatkozásában lenne tanulságos a német példa tanulmányozása, és el kellene gondolkodni a privilegizált eset büntetőjogi tényállásból történő kiemelésén vagy feltételeinek módosításán is.

Mind a hazai, mind a német kartellekkel kapcsolatos rendelkezéseknek vannak elhibázott pontjai, azonban a német oldal a hazainál jóval határozottabban törekszik a kartellezés felszámolására. Az engedékenységi politikában, illetve a vállalatok oktatásában is megnyilvánuló kármegelőzési törekvés, továbbá az uniós bírságmaximum kreatív kijátszása a versenykultúra fejlettségét tanúsítja. A német jogalkotó nemcsak „kísérletezget” a természetes személyek felelősségre vonásával, hanem mind versenyjogi, mind büntetőjogi oldalról következetesen támadja a kartelltevékenység mögött megbúvó munkavállalókat. A büntetőjogi üldözéssel kapcsolatos igény már korán megjelent, és ezzel kapcsolatban kialakult a megfelelő számonkérési gyakorlat. Jóllehet a német büntetőjogi szabályozás a magyar megoldásnál semmivel sem alkalmasabb a kartellezés miatti hatékony felelősségre vonás megalapozására, a versenykultúra fejlettsége és az üldözés tekintetében tanúsított elszántság miatt a büntetőjogi jogkövetkezménynek megvan a maga helye és funkciója a szankciórendszerben. A német jogrendszer kapcsán feltárt súlyos hiányosságok ellenére olajozottan működő számonkérési gyakorlat alapján megállapíthatjuk, hogy a pozitív irányú változások alapja hazánkban a szemléletváltás, ez kölcsönözne a szükséges jogszabályi módosításoknak gyakorlati erőt.

¹⁶¹ Bekanntmachung Nr. 38/2006 über die Festsetzung von Geldbußen nach § 81 Abs. 4 Satz 2 des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen (GWB) gegen Unternehmen und Unternehmensvereinigungen-Bußgeldleitlinien 24. pont